Studier över svenska proctotrupider. 10.

Fidiobia tatrae Szel. (*Platygasteridae*, *Inostemminae*, adhuc falso *Platygasterinae*), en art med utbredd förekomst i Sverige.

Av

ANTON JANSSON.

Under de mer än ett par decennier som jag ägnat min uppmärksamhet åt proctotrupider och chalcidider och i naturen med huvudsakligen slaghåv som hjälpmedel insamlat ett mycket rikhaltigt material av hithörande små parasitsteklar, erhöll jag vissa år i Närke, Småland och Värmland ej sällan en liten, ett par mm lång, i form och färg särdeles vacker platygasterid, vilken det trots dess karakteristiska utseende till att börja med syntes omöjligt att placera i systemet, åtminstone med den litteratur, som då stod mig till buds. Jag använde mig då av J. J. Kieffer, Hymenoptera Scelionidae (Das Tierreich, 48. Lief., Berlin und Leipzig 1926), ett översiktsverk, vilket oaktat sina brister dock är oundgängligt för studierna av proctotrupiderna.

Platygasteriden i fråga, av vilken endast honor anträffades, utmärkes av sin plattade form, blanka, breda skutell, den parallela abdomen med djupa och långa basintryckningar men utan strior på den andra tergiten samt de honungsgula benen och de 9-ledade antennerna med den mörkare, äggrunda, treledade klubban. Vid närmare studium kom jag emellertid vid försöket att finna det släkte, till vilket arten kunde höra, i nämnda arbete under tribus Platygasterini till ett släkte med endast amerikanska arter, nämligen *Fidiobia* Ashm., och närmast kom den i Sverige funna arten till *F. rugosifrons* Crawf., vilken enligt Kieffer skall vara funnen i Pennsylvania, »aus Eiern in Weizenhalmen gezogen».

Så sände mig min vän fil. dr G. Wängsjö, då i Uppsala, en av de få i vårt land numera som insamlat och sökt komma till rätta med småsteklar, ex. av samma platygasterid, och han fäste min uppmärksamhet på något som undgått mig, nämligen att på framvingarna hos platygasteriden i fråga finns en kort subcostalis med knopp i spetsen alldeles som hos bl. a. släktena *Allotropa* Först. och *Acerota* Först. Om nu vårt djur vore en *Fidiobia*, så måste, under förutsättning att nämnda ribba efter allt att döma undgått Ashmeads och även Crawfords uppmärksamhet, släktet *Fidiobia* flyttas över från tribus *Platygasterini* hos Kieffer till tribus *Inostemmini* (numera subf. *Inostemminae* resp. *Platygasterinae*) och skulle där komma närmast *Allotropa* Först. Inom *Inostemmini* hos Kieffer kunde djuret emellertid ej återfinnas, men då beskrivningen på såväl släktet

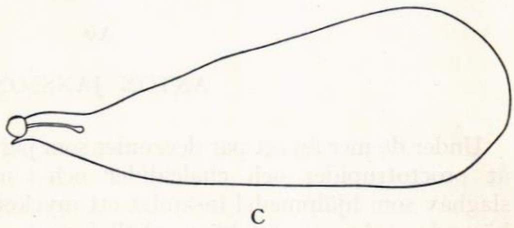

Fig. 1. A–B. *Rosneta* (= *Fidiobia*) *phryne* Deb. ♀. A. Habitus (Flügel weggelassen), B. Fühler. (Nach Debauche.) — C. Vorderflügel von *Fidiobia tatrae* Szel.

Fidiobia Ashm. som på dess arter *flavipes* Ashm. och *rugosifrons* Crawf. på ett nästan frapperande sätt passade in på den inostemmin som vi funnit, begynte jag bli så gott som säker på att verkligen subcostalis finns hos det av Ashmead uppställda släktet *Fidiobia,* ehuru som sagt vare sig han eller Crawford sett den.

Problemet blev emellertid än mer invecklat. Jag återfann nämligen det mystiska djuret i litteraturen under ännu ett namn. I Bull. et Ann. de la Soc. Ent. de Belgique, 1947 har nämligen H. R. Debauche, Louvain, en uppsats »Scelionidae de la Faune belge (Hymenoptera parasitica)», i vilken han på sid. 279–282 lämnar beskrivning och teckningar av en för vetenskapen ny art *phryne* till det av Kieffer såsom närstående till *Fidiobia* Ashm. och *Amitus* S. Hald. upptagna släktet *Rosneta* Brues, vilken art synes vara just vår nu nämnda. En teckning av denna *Rosneta phryne* (återgiven å Fig. 1, A) visar huvud, halssköld och abdomen (utan antenner och ben) hos honan, och såväl beskrivning som teckningar kunna lika väl hänföras till den i Sverige av mig och Wängsjö funna platygasteriden, med ett enda, men viktigt undantag: Debauche skriver uttryckligen: »Ailes ... sans nervures». Men även här tillåter jag mig att draga i tvivelsmål, om Debauche beträffande denna viktiga detalj sett rätt.

Av litteraturen under senare år inhämtas ytterligare att släktet *Rosneta* skall vara synonymt med släktet *Fidiobia* och sålunda komma ur räkningen. I Bull. et Ann. de la Soc. Ent. de Belgique, 84, I–II, 1948, har

nämligen J. Ghesquière en artikel »Note critique sur les genres *Xestonotus* Först. et *Rosneta* Brues (Hymenoptera, Proctotrupoidea, Platygasteridae)», i vilken han på s. 45 meddelar att amerikanen R. M. Fouts efter jämförelse med typerna år 1924 konstaterat identiteten av *Fidiobia flavipes* (1894) och *Rosneta tritici* Brues (1908). Det senare släktet blir sålunda synonymt med *Fidobia,* och Debauches art *Rosneta phryne* bör heta *Fidiobia phryne* (Deb.) Ghesq.

Emellertid skulle den hithörande, i Sverige funna inostemminen komma under mina ögon också från annat fjärran beläget håll, beskriven såsom en *Fidiobia* men under ännu ett annat artnamn: *tatrae* Szel.

Herr Lubomír Masner, Prag, sände mig nämligen ett antal proctotrupider från Tjeckoslovakien, och bland dem var en hona av den i Sverige funna arten, med påsatt namn *Fidiobia tatrae* Szel. Samtidigt som jag sände herr Masner svenska ex. av arten, vilka även han fann identiska med den i Tjeckoslovakien funna, förmedlades svenska ex. även till beskrivaren av *F. tatrae,* Dr G. von Szelényi, Budapest. Identiteten blev härmed säkrad, och detta ytterligare då beskrivningen av *Fidiobia tatrae* blev mig tillgänglig. Den är införd i Zool. Anzeiger, Bd 134, Heft 7/8 (Leipzig I. 6. 1941): »Neue Gattungen und Arten der paläarktischen Scelioniden (Hym., Proctotrupoidea)» von G. von Szelényi. Beskrivningen träffar som nämnts in på även vår art, men också här gäller, att intet nämns om förekomsten av subcostalis med knopp distalt. Och här är det ju säkert att den förbisetts, då den finns på till mig sända tjeckoslovakiska ex., som helt överensstämma med svenska som sänts till auktor, Dr Szelényi.

Fidiobia tatrae är beskriven efter ex. tagna 1934 i Nordkarpaterna 2.000 m ö.h. och 1940 i Nordostkarpaterna 1.765 m ö.h. Liksom de två nordamerikanska *Fidiobia*-arterna och Debauches art är *F. tatrae* beskriven endast i ♀-könet.

Emellertid har jag på ett fullkomligt oväntat sätt stött på det nu omskrivna djuret på annat håll. Vid granskning av Thomsons *Anopedias*-arter i hans egen samling i Lund befanns nämligen att under *A. transversus* Th. sutto 3 ex., av vilka intet överensstämde med beskrivningen på *transversus,* så att lectotyp av arten icke kunde utväljas. Två av ex., ett med lokallapp »Lund», det andra med lokallapp »Scan. bor.,» äro uteslutna redan med hänsyn till att enligt beskrivningen på *transversus* antennklubban skall vara starkt avsatt, 3-ledad, och det är icke fallet med dessa ex. Det är den emellertid hos det tredje ex., försett med två lokallappar, av vilka den ena är omöjlig att tolka, den andra möjligen kan tydas som »Can.» Detta tredje ex. är en *Fidiobia,* och just den art som avhandlats här ovan. *Anopedias transversus* skall enligt auktor vara funnen vid Glimåkra i norra Skåne. Även om det oläsliga på lappen skulle kunna tolkas som Glimåkra, är även detta ex. uteslutet som lectotyp för *Anopedias transversus,* då utom vad gäller antennklubban de övriga för arten angivna karaktärerna inte alls passa in på ex. i fråga. Det har väl av

Thomson, senare än *Anopedias* beskrevs, insatts under det namnet, innan han hunnit närmre granska detsamma.

Men så inträffar det egendomliga att *Fidiobia* återfinnes också på annat ställe i Thomsons samling i Lund. Under *Anopedias tritomus* Th. finnes nämligen insatt ett ex. med namnlapp »Rsiö» (Ringsjön), vilket är just *Fidiobia*-arten men denna gång en hane. Här kan och behöver ej detta ex. komma i fråga såsom lectotyp, då andra ex., insatta såsom *Anopedias tritomus* (♀, ♂), passa så väl med beskrivningen av denna art att de kunnat utses såsom lectotyper för *Anopedias tritomus*, även de enligt namnlappar från Ringsjön, som Thomsons uppger som fyndlokal för arten.

Av intresse i sammanhanget är att *Fidiobia*-arten sålunda anträffades i Sverige redan för nu snart 100 år sedan.

Av ovanstående torde som säkert framgå, att de författare, som sysslat med släktet *Fidiobia* (*Rosneta*), förbisett den detalj, som hänför släktet till subfam. Inostemminae, ej till Platygasterinae. Med största sannolikhet kan man också utgå ifrån att *F. tatrae* Szel. är samma art som *F. phryne* Deb., och då den förra beskrivningen (1941) har prioritet framför den senare (1947), skall alltså den i Sverige, Schweiz och Tjeckoslovakien funna arten heta *Fidiobia tatrae* Szel. Full säkerhet beträffande identiteten av dessa två kan ju dock ej vinnas, förrän typex. av *F. phryne* kunnat granskas, och detta särskilt med hänsyn till förekomst av subcostalis.

Att den europeiska arten av släktet ej sammanfaller med någon av de två nordamerikanska, har redan Szelényi angivit med följande ord: »Von *F. flavipes* Ashm. verschieden durch die netzrunzelige (nicht nadelrissige) Stirn, durch die dunkle Keule und durch die Skulptierung des 1. Tergites, von *F. rugosifrons* Crawf. durch die Gestalt der Flagellumglieder».

Zusammenfassung.

Von der aus Nordamerika beschriebenen Platygasteridengattung *Fidiobia* Ashm. wurde vom Verf. in Schweden eine Art aufgefunden, die mit der Art *Rosneta* (=*Fidiobia*) *phryne* Deb. 1948 der Beschreibung nach identifiziert werden konnte. Indessen erhielt der Verf. von Herrn L. Masner, Prag, ein aus den Nordkarpaten stammendes Stück der gleichen Art, als *Fidiobia tatrae* Szel. bestimmt. Durch die gütige Vermittlung des Herrn Master wurde ein Stück der in Schweden aufgefundenen Art dem Autor von *F. tatrae*, Herrn Dr. G. von Szelényi, Budapest, gesandt, der die Identität der beiden Arten bestätigte. Da die später beschriebene *phryne* Deb. aller Wahrscheinlichkeit nach mit *tatrae* Szel. identisch ist, soll die Art den letztgenannten Namen tragen.

Eigentümlicherweise haben sämtliche Verfasser (Ashmead, Crawford, Szelényi, Debauche), die sich mit der Gattung *Fidiobia* beschäftigten, übersehen, dass die Arten dieser Gattung eine deutliche, an der Spitze geknöpfte Subcostalis besitzen (Fig. 1, C), weshalb die Gattung zur Unterfamilie *Inostemminae* (statt *Platygasterinae*) geführt werden muss.

Stücke von *Fidiobia tatrae* sind ferner vom Verf. in coll. C. G. Thomson, Lund, entdeckt worden, unter *Anopedias transversus* Thoms. und *A. tritomus* Thoms. steckend. Die Art wurde somit schon vor fast hundert Jahren in Schweden angetroffen.
